

Kitap Değerlendirmesi

Ne Heybeli Ne Torbalı - Günümüz Bulgaristan Aleviliği

Şura Nur Bolğu | ORCID: 0009-0009-9764-696X

YL Öğrencisi | bolgisuranur@gmail.com

Amasya Üniversitesi | ROR ID: 00sbx0y13

Amasya, Türkiye

Öz

Prof. Dr. İlyas Üzüm'ün "Günümüz Bulgaristan Aleviliği" adlı eseri, Bulgaristan'daki Alevilerin inanç ve kültürel dünyasına ışık tutan değerli bir saha araştırmasıdır. Üzüm, 1998-1999 yıllarında Sofya Yüksek İslam Enstitüsü'nde öğretim elemanı olarak görev yaparken, Bulgaristan'ın farklı bölgelerinde yaşayan Alevilerle görüşmeler yapmış ve yerinde gözlemler gerçekleştirmiştir. Kitap, özellikle Bulgaristan'daki Alevilerin önem verdiği şahsiyetler olan Otman Baba ve Demir Baba gibi figürlerin Vilayetnameleri ve Sarı Saltık Buyruğu gibi Alevi kaynaklarının kullanılması bakımından kayda değerdir. Üzüm'ün, bu kaynaklar üzerinden Bulgaristan Aleviliğinin tarihsel ve kültürel arka planını aydınlatma çabası, eseri alana katkı sağlayan bir referans kaynağı hâline getirmektedir. Ayrıca, Üzüm'ün bu çalışmada gözlem tekniğini kullanması ve ilgili kişilerle görüşmeler yaparak saha araştırması yöntemlerini başarıyla kullanması, kitabın bilimsel niteliğini güçlendirmektedir. Bu eser, özellikle Bulgaristan Aleviliği üzerine çalışmak isteyen araştırmacılar için önemli bir ön bilgi kaynağı olma özelliği taşımaktadır. Kitabı inceleyen bir okuyucu olarak, Üzüm'ün analizlerini değerlendirdiğimiz çalışmamızda, Bulgaristan Aleviliğinin dinî yapısını ve sosyal dinamiklerini anlamaya yönelik yorumlar ekleyerek serin önemini vurgulamaktayız.

Anahtar Kelimeler:

İslam Mezhepler Tarihi, Balkanlar, Günümüz Bulgaristan Aleviliği, İlyas Üzüm

Atıf Bilgisi:

Bolęi, Şura Nur. “Kitap Değerlendirmesi: Ne Heybeli Ne Torbalı- Günümüz Bulgaristan Aleviliği”. *Akademik-Us* 15-16 (Kasım 2024), 220-229.

Geliş Tarihi	23.10.2024
Kabul Tarihi	10.11.2024
Yayın Tarihi	30.11.2024
Değerlendirme	İki İ Hakem / ift Taraflı Krleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – İntihal.net
Etik Bildirim	ilahiyatdergisi.etik@artvin.edu.tr
ıkar atışması	çıkar atışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve alışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Book Review

Ne Heybeli Ne Torbalı - Günümüz Bulgaristan Aleviliği

Şura Nur Bolgı | ORCID: 0009-0009-9764-696X

Graduate Student | bolgisuranur@gmail.com

Amasya University | ROR ID: 00sbx0y13

Amasya, Türkiye

Abstract

Prof. Dr. İlyas Üzüm's work "Ne Heybeli Ne Torbalı-Günümüz Bulgaristan Aleviliği" is a valuable field research that sheds light on the beliefs and cultural world of Alevis in Bulgaria. During his time as a faculty member at Sofia Higher Islamic Institute in 1998-1999, Üzüm conducted interviews with Alevis living in different regions of Bulgaria and made on-site observations. The book is particularly notable for its use of Alevi sources such as the Vilayetnames of key figures in the Alevi community in Bulgaria, including Otman Baba and Demir Baba, as well as the Sarı Saltık Buyruğu. Üzüm's effort to illuminate the historical and cultural background of Bulgarian Alevism through these sources has made the work a valuable reference in the field. Moreover, Üzüm's successful application of field research methods, including the use of observation techniques and interviews with relevant individuals, strengthens the scientific nature of the book. This work serves as an important primary source for researchers interested in studying Alevism in Bulgaria. In our analysis of the book, as readers, we emphasize its significance by adding comments on the religious structure and social dynamics of Bulgarian Alevism.

Keywords:

History of Islamic Sects, Balkans, Today's Alevism in Bulgaria, İlyas Üzüm

Citation:

Bolęı, Şura Nur. “Ne Heybeli Ne Torbalı-Günümüz Bulgaristan Aleviliği”. *Akademik-Us* 15-16 (Kasım 2024), 220-229.

Date of Submission	23.10.2024
Date of Acceptance	10.11.2024
Date of Publication	30.11.2024
Peer-Review	Double anonymized - Two İnternal
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes - İntihal.net
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	ilahiyatdergisi.etik@artvin.edu.tr
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0 .

Giriş

Çalışmada, Prof. Dr. İlyas Üzüm'e ait olan "Günümüz Bulgaristan Aleviliği" adlı eser ele alınmıştır. Eser, Bulgaristan'da bulunan Aleviler ile yapılan yüz yüze görüşmeler veya gözlem tekniğine dayalı olarak yazılmış olup, yer yer yapılan bazı çalışmalar ve kaynaklardan da yararlanılmıştır. Bu eser, bir kısmı Balkanlarda olan Alevilerin Bulgaristan'da nasıl ve ne zaman varlık göstermeye başladığıyla ilgili çeşitli görüşlerden yola çıkılarak bir sonuca ulaşmayı hedeflemiştir. Bulgaristan'ın çeşitli köy ve kasabalarında yaşayan Alevilerin bugünlerine katkı sağlamasından ve bu bölgelerde yapılacak araştırma ve çalışmalarda, özellikle Alevi yerleşkeleriyle ilgili bilgileri içermesinden dolayı önemli bir kaynak niteliğindedir. Çalışma az sayıda Alevi ile yapılsa da Bulgaristan Alevileri ile ilgili literatür üzerinden genelleme yapan çalışmalara göre daha verimli ve faydalı bir eser olarak değerlendirilebilir.

İlyas Üzüm'ün, akıcı ve bilimsel bir dil kullanmasının yanında, yaptığı saha araştırması ile bu eser, Bulgaristan Aleviliğinin geçmişten günümüze kadar olan değişimini gözler önüne sermektedir. Eser, Bulgaristan Alevilerinin inanç değerlerini ve ibadetlerini ne oranda devam ettirdiğini yansıtması açısından dikkate değerdir. Bu anlamda kitaba da isim olarak seçilen Bulgaristan'da yaşayan ve azınlıkta olan Türkler ve Türklerin içinde azınlığı teşkil eden Alevilerin kimliklerini korumak için aralarında şifre olarak geliştirdikleri ifade dikkat çekicidir. "Ne Heybeli Ne Torbalı" şeklindeki ifadenin aslında Alevilerin aralarında tespit ettiği şifrenin cevabı olması, cümlelerin ne anlama geldiğiyle ilgili merakı da ortadan kaldırmaktadır.

Eser öncelikle yazarın araştırma kaynaklarıyla nasıl bir metot izlediği ve verileri nasıl topladığıyla ilgili açıklamada bulunduğu bir "Giriş" bölümüyle başlamıştır. Daha sonra sırasıyla "Tarihçe ve Nüfus", "Kimlik", "İnançlar", "İbadetler" ve "Örgütsel Yapı ve Erkan" şeklinde olmak üzere toplam beş ana başlıktan oluşmaktadır.

Kitabın birinci bölümünde Türklerin kitleler halinde Müslümanlığı kabul edip yerleşik hayata geçmelerinin İslam'ın inanç ve ibadetlerini önemli derecede benimseme imkânı buldukları ifade edilir. Göçebe ya da yarı göçebe hayat sürenlerin bu yeni dini benimseme imkanını bulamayıp asıl kimliklerine yakın olacak şekilde eski inanç ve gelenekleriyle harmanlayarak Sünniler dışında bir kesimi oluşturduklarını söyleyen yazar, bu anlamda Babai isyanının bastırılması sonucu kaçıp kurtulanların varlığından söz etmektedir. Daha sonra kendilerini Kızılbash-Bektaşî olarak adlandıran bu kesimlerin Bulgaristan'a ilk olarak ne zaman geldiği ve hangi bölgelere yerleştikleri ile alakalı bilgilerin sınırlı olduğu ifade edilmiştir. Yalnız günümüzde Bulgaristan'ın Güney, Güneydoğu ve Kuzeydoğusunda yaşayan Alevilerin yarından fazlasının kendilerine Alevi üst kimliği içinde "Babai" diye andıkları dile getirilmiştir. Ayrıca bu konuyla alakalı olarak Bulgaristan'a ilk Alevilerin Sarı Saltık'ın önderliğinde gelip yerleştikleri ile ilgili kuvvetli deliller sunularak meselenin anlaşılması sağlanmaya çalışılmıştır.

Yazar 16. ve 19. yüzyıllar arasında Alevilerin Bulgaristan'da inanç ve kültürlerini yaşamaya devam ettikleri ve kimliklerini korumayı başardıklarını dile getirir. 16. yüzyıldan

19. yüzyıla kadar Bulgarların Osmanlı idaresinden memnun olduklarını fakat milliyetçilik düşüncesi ve Rusların Panslavizm politikaları nedeniyle isyan ederek Türk köy ve kasabalarını bastıkları, buraları yıktıkları ve birçok Müslümanı katlettiklerini ortaya koymuştur. Bunun sonucunda Türklerin göç etmek zorunda kaldıklarını, dolayısıyla 19. yüzyılda nüfusta değişmeler olduğuna vurgu yapılarak Alevilerin de bu durumdan etkilendiğini ifade etmiştir. Yazar, bu durumları bilimsel dille açıklayarak dinî toplulukların devletler arası çekişmelerden ne derece etkilendiğini de ortaya koymuştur. Bulgaristan'da yaşayan dinî topluluklardan biri olan Sünnilerin yanında Alevilerin azınlığı teşkil ettiği fakat doğal olarak kendilerini Müslüman nüfus içinde yüksek bir oranda göstermeye çalıştıklarını ifade etmektedir. Yazar, Bulgaristan'da yaşayan Alevilerin toplam nüfus ve Müslüman nüfusu içerisindeki sayılarına açıklık getirmek amacıyla Bulgaristan'da 1992 yılında yapılan nüfus sayımında insanlara hangi dinden oldukları yanında hangi mezhebe mensup oldukları da sorularak Müslümanlar için Sünni-Alevi ayrımına gidilerek bir sonuca ulaşıldığını ifade etmiştir. Sayım köy bazında değil, vilayet bazında daha genel bir şekilde yapılmış olsa dahi yine de bu verilerin eserde verilmesi, zihinlerde netlik oluşturmuştur.

Kitabın ikinci bölümünde Bulgaristan'ın özellikle Aleviler üzerinde bir asimilasyon projesi uyguladıklarına değinilmiştir. Bulgarlar ülkelerinde saf Slav-Bulgar milleti oluşturmak amacıyla Aleviler başta olmak üzere diğer milletlerden başka dinlere mensup olanlar da devlet zoruyla isim değiştirmeye zorlanmış, kendilerine farklı yollarla Bulgar oldukları telkin edilmiş ya da Hıristiyanlaşmış oldukları gibi söylemleri kullanmıştır. Yazar, Alevilerin Bulgar olduğuyula ilgili görüşlerin asılsız olduğunu, kendilerini Türk olarak görmeyen Alevi ve Bektaşilerin olup olmadığını anlamak amacıyla görüşme yaptığı kişilerin beyanlarına dayanarak, hiçbirinin Türk olmadıklarıyla ilgili bir görüşte bulunmadıklarını kaydetmiştir. Bir toplumun kendi etnik kimliğini belli eden hususlardan olan “dil” konusuna da dikkat çeken yazar, gözlemlerine göre Alevilerin günlük konuşma dillerinin Türkçe olduğunu ve herhangi bir baskı ve zorlamanın burada yaşayan Alevileri dillerinden uzaklaştırmadığını ifade etmiştir. Dinî kimlikle ilgili olarak; namaz, oruç, zekât ve hac gibi İslam'ın temel ibadetlerini yerine getirmeyen Aleviler, mehdi ve Hak-Muhammed-Ali üçlemesinden dolayı Hıristiyan sayılmaya çalışılmıştır. Bu görüşleri benimseyen araştırmacılar olmakla beraber yazar, bu kimlik tanımlamalarının gerçeği yansıtmadığını ve tamamen zorlama yorumlardan ibaret olduğunu söyleyerek bu görüşleri reddetmiştir. Ayrıca yazar görüşlerini desteklemek amacıyla Alevilerin kaynaklarına vurgu yaparak görüşme yaptığı Alevilerin hiçbirinin kendilerini İslam dışında hiçbir dine mensup görmediklerini de belirtmiştir.

Kitabın üçüncü bölümünde Bulgaristan Alevileri kendilerini İslam dininden saydıkları için bu bölümde ele alınan inançlar İslami çerçeve içerisinde değerlendirilmiştir. Bu bağlamda İslamiyet'te uluhiyet, nübüvvet ve ahiret eksenli inanç sistemi, Aleviler'de Hak-Muhammed-Ali, Kur'an ve ahiret şeklinde ele alınmış; daha sonrasındaysa Şia'dan etkilenecek ortaya çıkan anlayışlar üzerinde durulmuştur. Alevilerin Allah-Muhammed-Ali anlayışlarındaki belirsizlik ve eksiklik Kur'an anlayışlarına da yansımış gibi görünmektedir. Alevi kaynaklarına bakıldığında Otman Baba Vilayetnamesi'nde Kur'an'ın bağlayıcılığıyla

alakalı bir veri elde edilememiş fakat Demir Baba Vilayetnamesi'nde ara sıra konuyla ilgili olarak Kur'an ayetleri Arapça metinleriyle verilmiş ve önemli Alevi babalarının ölümlerinin ardından veya ölümünün kırkında Kur'an hatimleri yapıldığı kaydedilmiştir. Yazar bu kaynakları kullanarak aslında Bulgaristan Alevilerinin niyazda buldukları şahsiyetin Kur'an ile ilgili hüküm ve düşünceleri olduğunu kendi kaynaklarıyla bilimsel bir zeminde incelediğini göstermiştir. Görüşmelerde ise Bulgaristan Alevilerinin Kur'an'ın sıhhati konusunda şüphe edenlerin hatta inkâr edenlerin bulunduğu ifade edilmekle beraber, bu Alevilerin Kur'an'a saygı duyduklarını söyledikleri de ulaşılan sonuçlardandır. Ahiret inancı İslamiyet'te "yeniden dirilme, kıyametin kopması, işlenilen amellere göre cennet ya da cehenneme gidileceği" şeklindedir. Alevilikte ise bu durum ya İslamiyet'le paralel bir anlayış taşımaktadır ya da tenasüh inancı dolayısıyla genel İslami görüşten ayrılmaktadır. Günümüzde Bulgaristan'da yaşayan Alevilerin arasında bu konuda farklılık olduğunu söyleyen yazar, daha önce bu konuyla ilgili olarak tespitlerde bulunan iki araştırmacının görüşlerine yer verip genel ifadeler kullanarak gerçeği ortaya koymadıklarını belirtir ve yaptığı görüşmeler sonucunda elde ettiği sonuçları verir.

Kitabın dördüncü bölümünde mezhepsel farklılıklar görmezden gelinerek genel İslami ibadetler çerçevesinden değerlendirme yapılmıştır. Namaz, gözlemlenebilir bir ibadet olması nedeniyle toplumsal bazda bakıldığında, bazıları Alevilerin namaz kılmadıklarını ve namaza karşı olduklarını ileri sürmüştür. Namazla ilgili olan bu değerlendirme ve suçlamalar Bulgaristan Alevileri için de geçerli bir durumdur. Yazar özellikle yaptığı görüşmelere ve vardığı sonuçlara geçmeden önce, bölgede yaygın olan Alevi kaynaklarında namazın nasıl geçtiği hakkında bilgiler vermektedir. Buna göre çok az kullanılan Hacı Bektaş Veli Vilayetnamesi'nde namaza bazı yerlerde atıfta bulunulmakta; Otman Baba Vilayetnamesi'nde babanın ezan okuduğundan ve namaz kıldığından söz edilmektedir. Şeyh Safi Buyruğundaysa doğrudan namazdan bahseden bölümlerin olduğundan bahsedilmektedir. Buna göre Bulgaristan Alevileri arasında da Anadolu'da olduğu gibi farklı ya da çelişkili durumlar olduğu tespit edilmiştir.

Alevi toplumunun namaza bakışını yansıtan en önemli göstere camilerdir. Bulgaristan'da Sünnilerle karışık olarak yaşanan köylerde cami sorunu bulunmamaktadır. Sadece Alevilerin yaşadığı iki köyde de cami bulunduğu görülmüştür. Görüşme yapılan bazı kimseler de Alevilerin camiye karşı olan ilgisizliklerinin Türkiye'de yaşayan Aleviler gibi Hz. Ali'nin camide şehit edildiği iddiasına bağlamaktadırlar. Yazara göre Aleviler, tarihî süreç içerisinde İslam'ın inanç ve ibadet yönünü sağlıklı biçimde öğrenip benimseyecek şartlardan uzak kaldıkları için bu şekilde yanlış inanışlara maruz kalmışlardır.

Oruç ibadetinin İslam'da özel ve önemli bir yeri vardır. Dinî kimlik olarak kendilerini İslam'a bağlayan Alevilik ve Bektaşiliğin doğal olarak oruca göndermeler yapmasının yanı sıra bu durum, İslami anlayışla paralellik göstermemektedir. Ramazan orucunun farz olmasıyla ilgili olarak kesin ve net bir sonuca ulaşılamamaktadır. Bulgaristan Alevilerinin bu konudaki duruşu, bazı farklılıklar olsa da genel Alevi-Bektaşî anlayışıyla benzer tarzda şekillenmiştir. Görüşmeler sonucunda yazarın elde ettiği verilere göre oruç ibadetine karşı

olumsuz yaklaşım olmamakla birlikte özellikle Ramazan orucunun dinî açıdan gerekliliğini kabul etmekle ilgili olarak İslam anlayışından farklı bir tutum sergilenmektedir.

Bulgaristan'daki Alevilerin zekât konusundaki tutumlarının, genel Alevilik tutumuyla aynı olduğu görülmektedir. Yazar, bu durumu azınlıkta bulunulan Bulgaristan'da mali refaha ulaşamamalarına ve buradaki Alevilere dinî yükümlülükleri öğretecek ve hatırlatacak eğitimin olmamasına bağlamaktadır. Ayrıca Bulgaristan'ın farklı bölgelerinde yaşayan Alevilerle yapılan görüşmelerde bir kısmının zekât kavramını daha önce duymadıkları, diğer kısmının da bu kavrama aşına olmasına rağmen sorumluluklarını yerine getirmediikleri ortaya çıkmıştır.

Alevilik ve Bektaşilik hac ibadeti konusunda da yaygın İslam inancından ayrılmakta ve bu, Bulgaristan Alevileri için de geçerli bir durum olmaktadır. Otman Baba Vilayetnamesi dışında, Hacı Bektaş Veli ve Demir Baba Vilayetnameleri ile Şeyh Safi Buyruğunda hac konusuna değinildiği görülmektedir. Fakat yazar, Bulgaristan'daki Alevilerin genel Alevi görüşünde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Tüm bunların yanında Alevilerin türbe ve yatır ziyaretleri anlayışı, Bulgaristan Alevilerinde de aynıdır ve önemli bir yere sahiptir.

Bulgaristan Alevilerinin daha rahat davrandığı iki durum göze çarpmaktadır. Bunların ilki içki meselesidir. Alevilerden önde gelen kimseler içki konusunda İslami anlayışla ortak görüşte bulunurken, çoğunluğu teşkil eden kesim içkinin haram olduğunu kabul etmemektedir. Diğer bir konu ise domuz eti tüketimi ve üretimiyle ilgili olup, domuz eti tüketimi konusunda İslam'ın haram kıldığı yönündeki ifadeyi benimseme içkiye göre daha fazladır. Aynı şekilde domuz yetiştiriciliğinin de İslam'daki hükmünün farkında olan Aleviler, haram olmasını kabul etmekle birlikte ekonomik açıdan mecbur olduklarını da ifade etmektedirler.

Son bölümde ise Bulgaristan Alevileri üç ayrı yapı şeklinde ele alınmıştır. Bunlardan ilki Babailer ve Bektaşileri içine alan Alevi üst kimliği altında yer alan alt kimlik gruplarıdır. İkinci gruptaki Bulgaristan Alevilerinde dede/baba, halife ve çelebi gibi derecelendirme olmayıp bir dede ve onun on iki hizmeti yerine getiren zakir ve tarikçisi bulunur. Üçüncü grubu teşkil eden yapı ise aydınlardan oluşmaktadır. Bulgaristan da yaşayan Aleviler dinî baskıların olduğu yıllara kadar ikrarı olmayanları ceme almamışlardır. Fakat komünist yönetim boyunca baskıların olması ve gençlerin materyalist eğitim almaları neticesinde, yola olan bağlılık ve ilgi azalmış görünmektedir. Bektaşilerden çok Babai Alevilerinin önem verdiği musahiplik erkanında evli çiftlerin yol, ahiret kardeşi olması esastır. Bu erkan Bulgaristan Alevileri için de önem verilen bir uygulamadır. Bu uygulamanın da orta ve yaşlı gruplar arasındaki kişilerde yaygın olduğu görülmeyle beraber genç kuşakta yok denecek kadar azdır. Tarikten geçme erkanı, aslında ikrar ve musahiplik erkanında verilmekte fakat Bulgaristan Alevileri, bu erkanı ayrı bir şekilde uygulamaktadır. Yapılan görüşmelerden anlaşıldığı üzere bazı dedeler bu konuda bir şey söylemezken, aydın Aleviler ve sözlerinde samimi olan talipler bu uygulamanın önceleri yapıldığını fakat, günümüzde Bektaşilerde sembolik olarak yerine getirilip Babailerde yılda bir defa musahiplik erkanı sırasında yapıldığını söylemişlerdir. Alevi Bektaşilerde “halka namazı” adıyla bilinen akşam kılma, Bulgaristan Alevileri için önemli erkanlardan biridir. Babailer ve Bektaşilerde farklı

günlerde de olsa uygulanan bir toplantıdır. Yazar bu erkânı izleme izni alamadığından tarikat üyeleriyle yaptığı görüşme ve akademik kaynaklardan elde ettiği bilgilerden yola çıkarak konuya değinmiştir. Aleviler arasında Hz. Ali'nin doğumu ve Hz. Ali ile Hz. Fatıma'nın evlendiği gün olan 21 Mart Nevruz günü özel bir yere sahiptir. Bulgaristan Alevileri arasında da rağbet gördüğü açıktır. Öyle ki bölgede en canlı şekilde icra edilen geleneklerdendir. Bulgaristan Alevileri içinde Nevruz Erkânı'na olan ilgiyi, Muharrem Erkânı'nda görmek pek mümkün değildir. Öyle ki Alevilerin Hz. Hüseyin ve 72 yandaşıyla beraber Kerbelâ'da şehit edilmeleri anısına girilen matemde yapılmaması ve dikkat edilmesi gereken hususlarla ilgili bir rahatlık söz konusudur. Yazarın yapmış olduğu gözlem ve görüşmeler neticesinde düğünle ilgili olan yasak hariç, diğer yasakların dikkate alınmadığı dikkat çeken bir durumdur. Bunların dışında ise Babailerin ve Bektaşilerin kutladıkları iki bayram daha vardır. Bunlar Ramazan ve Kurban Bayramlarıdır. Bugünlerde camilere giderek bayram namazları kılmakta ve gün boyu birbirlerine ziyaretler yapmaktadırlar.

Sonuç

Alevilerin Balkanlardaki ayağı olan Bulgaristan Alevileri üzerine yapılan bu çalışma, Bulgaristan'daki Alevilerin hem dinî bir inanç sistemi hem de sosyal bir kimlik olarak nasıl geliştiğini ortaya koymuştur. Genel bir çerçeve çizilerek yapılan bu çalışmanın dili akıcı ve anlaşılırdır. Eserde cinsiyet, yaş aralığı ve eğitim düzeyi gibi ayrı ayrı analizlerde durulmasa da ve sosyolojik bir kaygı taşımasa da Bulgaristan'da Aleviler üzerine yapılacak olan çalışmalarda veri sunması açısından kaynak olarak kullanılabilir.

Kaynakça - References

Bulgaristan Alevileri ve Demir Baba Tekkesi. çev. M. Türker Acaroęlu. İstanbul: Kaynak Yayınları, 1998.

Üzüm, İlyas. Günümüz Bulgaristan Aleviliği: “Ne Heybeli Ne Torbalı”. İstanbul: Horasan Yayınları, 2. Basım, 2006.